

EUROOPAN KESKUSPANKKI

**TALLETUS JA -OTTOAUTOMAATTIEN KÄYTTÖÄ
KOSKEVAT EUROJÄRJESTELMÄN OHJEET
LUOTTOLAITOKSILLE JA MUILLE EUROALUEELLA
SIJAITSEVILLE LAITOKSILLE, JOIDEN TOIMINTAAN
KUULUU SETELEIDEN LAJITTELU JA JAKELU SUURELLE
YLEISÖLLE**

EKP:n neuvosto on todennut, että euroalueella sijaitsevat luottolaitokset sekä muut laitokset, joiden toimintaan kuuluu setelien lajittelu ja jakelu suurelle yleisölle (jäljempänä ”talletus- ja ottoautomaattien toiminnasta vastaavat laitokset”) ovat alkaneet investoida erillisiin itsepalveluautomaatteihin, joista voi nostaa seteleitä ja joihin voi myös tallettaa seteleitä (jäljempänä ”talletus- ja ottoautomaatit”).

Talletus- ja ottoautomaattien käytöllä voi olla välitön vaikutus rahan kiertoon. EKP:n neuvosto korostaa, että talletus- ja ottoautomaattien käyttö on periaatteessa hyväksyttävää ainoastaan siinä tapauksessa, että ne pystyvät luotettavasti poistamaan kierrosta väärennökset ja huonokuntoiset setelit, jolloin liikkeessä olevien setelien hyvä laatu voidaan varmistaa. Kansallisten keskuspankkien tulisi valvoa säännöllisin pistokokein, että talletus- ja ottoautomaatit pystyvät havaitsemaan sekä väärennökset että huonokuntoiset setelit. Koska eurojärjestelmä vastaa eurosetelien liikkeeseenlaskusta, on syytä julkistaa eurojärjestelmän yhteinen kanta edellä esitettyyn asiaan.

Eurojärjestelmän kannasta on keskusteltu niin talletus- ja ottoautomaattien valmistajien kuin eurooppalaisten luottolaitossektorin järjestöjenkin kanssa. EKP:n neuvosto hyväksyi 18.4.2002 pitämässään kokouksessa talletus- ja ottoautomaattien käyttöä koskevat ohjeet, mukaan lukien vähimmäislaatuvaatimukset talletus- ja ottoautomaateissa tapahtuvaa setelien lajittelua varten. Näitä ohjeita sovelletaan talletus- ja ottoautomaattien toiminnasta vastaaviin laitoksiin. Talletus- ja ottoautomaattien käyttöä koskevia vaatimuksia ei ole laadittu sitovaan muotoon, ja EKP:n neuvosto on päättänyt, että euroalueen kansalliset keskuspankit edistävät

mahdollisimman nopeasti ohjeiden toimeenpanoa ja niiden ottamista mukaan kansalliseen lainsäädäntöön tai sopimuskäytäntöön, joka koskee talletus- ja ottoautomaattien toiminnasta vastaavia, rahan kierrätykseen osallistuvia laitoksia. Jotta euroalueen talletus- ja ottoautomaattien toiminnasta vastaaville laitoksille olisi olemassa selkeät ohjeet jo ennen kansallisen tason toimia, EKP:n neuvoston laatimat yhteiset ohjeet julkaistaan eurojärjestelmään kuuluvien keskuspankkien www-sivuilla, kaikilla Euroopan yhteisön virallisilla kielillä.

Eurojärjestelmän ohjeita laadittaessa on otettu asianmukaisella tavalla huomioon euron väärentämisen torjunnan edellyttämistä toimenpiteistä 28 päivänä kesäkuuta 2001 laaditun neuvoston asetuksen (EY) N:o 1338/2001¹ (jäljempänä ”neuvoston asetus”) 6 artikla.

Tässä artikkelissa edellytetään, että talletus- ja ottoautomaattien toiminnasta vastaavat laitokset poistavat liikkeestä kaikki vastaanottamansa eurosetelit, jotka ne tietävät vääriksi tai joiden suhteen niillä on riittävästi aihetta olettaa, että ne ovat vääriä, ja toimittavat ne viipymättä toimivaltaisille kansallisille viranomaisille. Jäsenvaltioiden on toteutettava tarvittavat toimenpiteet sen varmistamiseksi, että sellaisille talletus- ja ottoautomaattien toiminnasta vastaaville laitoksille, jotka jättävät täyttämättä yllä mainitut velvollisuutensa, voidaan määrätä tehokkaita, oikeasuhtaisia ja varoittavia seuraamuksia.

EKP:n neuvosto on hyväksynyt seuraavat talletus- ja ottoautomaattien käyttöä koskevat ohjeet, jotka eivät kuitenkaan estä jäsenvaltioita soveltamasta omia kansallisia toimiaan.

Talletus- ja ottoautomaattien toiminnasta vastaavien laitosten on lisäksi noudatettava kaikkia kansallisia säännöksiä, jotka koskevat rahan väärentämistä ja rahanpesua.

I. Rahanväärennösten tunnistamista koskevat vaatimukset

On erittäin tärkeää varmistaa, että automaattit tunnistavat kaikki väärennökset eivätkä laske väärennöksiksi epäiltyjä seteleitä uudestaan kiertoonsa. Talletus- ja ottoautomaattien on siksi pystyttävä luokittelemaan kaikki niihin talletetut setelit seuraaviin neljään luokkaan:

¹ EYVL L81, 4.7.2001, alkaen sivulta 6.

Luokka	Luokitteluperuste	Ominaisuudet	Toimenpiteet
1	Ei tunnisteta seteliksi	<p>Ei täytä setelin tunnusmerkkejä, koska</p> <ul style="list-style-type: none"> - kuva tai koko on väärä - syöttötapa on väärä (kaksi seteliä tarttunut yhteen tms.) - setelin kulmat ovat taittuneet huomattavasti tai setelistä puuttuu paloja - seteliin on kirjoitettu jotakin käsin tai setelien välissä on muuta kuin setelipaperia olevaa materiaalia - valuuttalaji ei ole oikea. 	Palautetaan asiakkaalle
2	Jokin osa setelistä todettu väärennetyksi.	Kuva ja koko oikeat, mutta yksi tai useampi aitoustekijä (esim. infrapuna- tai ultravioletivalossa näkyvät aitoustekijät, magneettisuus, varmuuslanka) puuttuu tai poikkeaa selvästi aidosta.	Poistetaan kierrosta. Setelin varmistuttua väärennökseksi sekä väärennös että tilinhaltijan tiedot toimitetaan toimivaltaisille kansallisille viranomaisille. Tilinhaltijan tiliä ei hyvitetä.
3	Setelin aitoutta ei pystytä joka suhteessa toteamaan kiistattomasti. Epäilyttävät setelit.	Kuva, koko ja aitoustekijät (esim. infrapuna- tai ultravioletivalossa näkyvät aitoustekijät, magneettisuus, varmuuslanka) oikeat, mutta seteli ei täytä kaikkia laatuvaatimuksia tai poikkeaa liikaa sallituista rajoista. Yleensä kyseessä on huonokuntoinen tai likaantunut seteli.	Setelit on käsiteltävä erikseen ja toimitettava kansalliseen keskuspankkiin aitouden varmistamiseksi. Tilinhaltijan tiedot on säilytettävä neljän viikon ajan ja niiden on oltava saatavilla tarvittaessa. Rahamäärällä voidaan hyvittää asiakkaan tiliä.
4	Aitous todettu kiistattomasti.	Kaikki aitoustekijät on tarkastettu ja seteli todettu aidoksi.	Seteli voidaan laskea takaisin kiertoön. Rahamäärällä hyvitetään asiakkaan tiliä.

Ainoastaan setelit, joiden aitous on todettu kiistattomasti (luokka 4) ja jotka täyttävät vähimmäislaatuvaatimukset (ks. jäljempänä osa 3), voidaan laskea takaisin kiertoon. Luokkiin 2 ja 3 luokitellut setelit on poistettava kierrosta, ja ne on varastoitava ja käsiteltävä erikseen.

2. Tilinhaltijan tiedot ja automaattitapahtumien jäljittäminen

Turvallisuussyistä ja jotta setelit voidaan myöhemmin jäljittää, on tärkeää, että luokkiin 2 tai 3 kuuluvat aidot/väärennetyt setelit yksilöidään ja että tallettajan (tilinhaltijan) tiedot kirjataan muistiin. Setelien tunnistetiedot (yksilöinnissä voidaan käyttää niin sanottuja sähköisiä sormenjälkiä tai muuta tunnistusmenetelmää) ja asiakkaiden tiedot tulee säilyttää vähintään neljän viikon ajan, jotta väärennösten tallettajat (tilinhaltijat) voidaan jäljittää.

Rikollisen toiminnan ehkäisemiseksi suositellaan videovalvonnan käyttöä.

3. Huonokuntoisten setelien lajitteleminen

Talletus- ja ottoautomaattien lajittelemat huonokuntoiset setelit on palautettava maan keskuspankkiin. Seteli on huonokuntoinen, kun sen ei katsota olevan riittävän laadukas päästettäväksi takaisin kiertoon. Setelien lajittelussa noudatettavat vähimmäislaatuvaatimukset toimitetaan pyynnöstä niille, joita asia perustellusti koskee.

4. Tietoa euroseteleistä ja niiden aitousteckijöistä

Talletus- ja ottoautomaattien toiminnasta vastaaville laitoksille sekä otto-, talletus- ja lajitteluautomaattien ja setelintunnistuslaitteiden valmistajille toimitettiin tietoa euroseteleistä ja niiden aitousteckijöistä jo vuosina 2000 ja 2001, kun euroseteleitä vielä testattiin. Näiden tietojen katsotaan riittävän eurosetelien aitouden varmistamiseen, kun lisäksi tarjotaan mahdollisuus väärennösteckijöihin.

5. Automaattien testaus ja setelintunnistusohjelmien päivitys

Talletus- ja ottoautomaattien toiminnasta vastaavien laitosten tulee käyttää vain sellaisia automaatteja, jotka todistettavasti täyttävät edellä kohdissa 1, 2 ja 3 täsmennetyt vaatimukset. Automaattien valmistajien on osoitettava testanneensa automaattiansa toiminnan väärennösteckijöillä maansa kansallisessa keskuspankissa tai kansallisessa tutkimuskeskuksessa. Talletus- ja ottoautomaateista vastaavien laitosten tulee pitää huolta

siitä, että automaattien setelintunnistusohjelmat päivitetään niin, että automaattit pystyvät aina tunnistamaan uusimmatkin väärennöstyypit.

Talletus- ja ottoautomaattien valmistajille ei ryhdytä myöntämään virallisia sertifikaatteja. Eurojärjestelmän kansalliset keskuspankit voivat kuitenkin antaa valmistajille kirjallisen todistuksen siitä, miten hyvin automaattit tunnistivat väärennökset edellä mainituissa testeissä. Todistuksissa on erikseen mainittava, että todistusta ja sen sisältämiä tietoja itse testeistä saa käyttää ainoastaan kahdenvälisissä asiakasneuvotteluissa, ei mainonta- eikä promootiotarkoituksiin. Eurojärjestelmän kansallisten keskuspankkien on huolehdittava siitä, että näitä todistuksia ei käytetä väärin. Keskuspankit voivat muutenkin testata talletus- ja ottoautomaattien toimintaa, esimerkiksi tunnistimien tarkkuutta, automaattitapahtumien jäljittämistä, tiedon varastointia ja lajittelussa käytettävien vähimmäislaatuvaatimusten noudattamista.

6. Talletusautomaatit

Yllämainittuja ohjeita sovelletaan myös talletusautomaatteihin², jos pankkivirkailijat eivät tarkista niihin talletettujen seteleiden aitoutta ennen kuin setelit päästetään takaisin kiertoon. Tämä katsotaan välttämättömäksi, koska automaattien toiminnasta vastaavilla laitoksilla on velvollisuus poistaa liikkeestä kaikki vastaanottamansa setelit, jotka ne tietävät vääriksi tai joiden suhteen niillä on riittävästi aihetta olettaa, että ne ovat vääriä (yllä mainitun neuvoston asetuksen 6 artikla). Jo käytössä olevat automaattit on muunnettava ohjeiden mukaisiksi 30.6.2003 mennessä. Kunnes tarvittavat muutokset on tehty, automaattien toiminnasta vastaavien laitosten on luonnollisesti muulla tavoin varmistettava, että ne noudattavat yllä mainitun neuvoston asetuksen 6 artiklassa asetettuja velvoitteita sekä kansallisia järjestelyjä, joilla neuvoston asetus pannaan toimeen.

24.5.2002

² Näiden automaattien toimintaperiaatteena on, että tallettajan pankkitilille merkitään talletettuja seteleitä vastaava rahamäärä.